

Svjedočenja

DNEVNIČKI ZAPISI

(odlomci iz neobjavljene knjige *Četrdeset i prvi dan*)

Dok su se odvijali sudbinski politički događaji, popraćeni za mene otkazom u »Kršćanskoj sadašnjosti«, stigne mi poziv da prisustvujem na Malti kongresu međunarodne udruge »Laïcat et communauté chrétienne«. Tako sam se opet našla u Parizu odakle je trebalo letjeti za Maltu.

U Parizu sve što doživljam, osjećam na dublji način nego bilo gdje drugdje: i radost, i nóstalgiju, i sreću, i tugu. Uvijek dolazim u taj grad s respektom, kao da moram pristupiti nekoj slavnoj ličnosti, a kad zakoraknem pariškim ulicama, taj se respekt raspline pred nekom vrstom unutarnje slobode koja nalikuje osjećaju lakoće nakon što se odložio teški teret.

Poći ću najprije do svoje najdraže crkve Notre-Dame, a zatim sjesti u neku kavanu i pisati jer mi se svakojake misli roje u glavi. Hladno je i puše vjetar, a u crkvi je ugodna toplina kao da se u tom velebnom prostoru zadržalo neko drugo godišnje doba. Gledam vitraje, veličanstvenu rozetu s desne strane i tonem u molitvu. Kad izlazim iz te crkve, uvijek mi se čini da sam ostavila za sobom oazu duboke usrećenosti i krenula u odbojnu hladnoću gradske vreve.

U obližnjoj kavani promrzlim prstima zapisujem u notes: Biti sretan postaje vrlina. Ne zato što bi sreća bila sama po sebi vrlina, nego zato što vjernik nema pravo biti nesretan, a to ne-imanje prava znači u ovom slučaju unutarnju čvrstoću. A kad smo iznutra čvrsti, onda smo i sretni. Hm, ne znam imam li pravo? Svakako mislim da je sreća u velikoj mjeri i pitanje volje, više stvar duha nego materije. Pjesnikinja Jacqueline mi je na našem prošlom susretu pri rastanku rekla: »Draga moja, nastoj biti sretna!« Ja sam joj na to dobacila: »Pa ja i jesam sretna ... ali u najdubljem sloju svoga bića.«

Radujem se Malti. Evo, doletjesmo avionom preko Rima, gdje ćemo na povratku imati audijenciju kod pape Pavla VI.

Prvo što vidjeh iz aviona bila je obala, stjenovita i strma, kao naglo odsječena od neke gromade. Zatim se počеше nizati oranice, ograđene kamenjem poput sagova u svim nijansama smeđe boje. Vrlo malo niskog raslinja. Dok nas autobus vozi do isusovačkog koledža Saint Joseph, prolazimo kroz naselja i gradove. Uvijek me zanima kako izgledaju kuće u kojima ljudi žive. Držim da su one u izvjesnom smislu odraz ne samo njihova materijalnog nego još više duhovnog stanja. Nekoć su ljudi bolje osjećali zakonitosti svojeg podneblja. Evo, ovdje na Malti sve mi se čini usklađeno, ništa ne strši i ne bode oči. Kuće su uglavnom jednodatnice s lođom u sredini, građene od zučkastog malteškog kamena. Kao da je na svima pijesak što ga je donio vjetar iz afričke pustinje. To je pretežito kršćanski kraj, što pokazuju kipići svetaca i Bogorodice u predvorjima mnogih kuća.

Malta nas je dočekala kao i svetoga Pavla s vjetrom i kišom, biblijski silovito ...

Tu me zateče vijest da u Zagrebu studenti pripremaju štrajk. Prva mi je pomisao bila da vlast to neće dopustiti. Već je susret Tita i Brežnjeva dao naslutiti najgore. Sjećam se Brežnjevljeva prezrivo odmahivanja rukom koje se moglo vidjeti na televizijskom ekranu. Ta gesta jednog moćnika kao da je zbrisala napore i nade cijelog hrvatskog naroda.

Šteta što će se sve pokvariti (a tako je dobro krenulo!), bila je misao koja mi se motala po glavi dok u Rimu, na povratku s Malte, očekivasmu audijenciju kod Pape.

Vatikanska me raskoš sablaznila jer je nisam mogla povezati s evanđeoskom jednostavnošću. Danas na to gledam ponešto drugačije. Zapravo, kao na povijesnu baštinu. Uostalom, umjetnici su svoju vjeru izražavali svojim djelima. Vladari su uzimali najveće majstore da bi izgradili crkve i palače u slavu Božju.

Golema crkva sv. Petra nije me se dojmila. Sve je tu suviše grandiozno i majestetično, pa ne može u meni izazvati istinske vjerske osjećaje. Ljudi hodaju tom crkvom kao nekim poganskim hramom i rijetko se tko, kad izlazi, sjeti prekrižiti. Ne sviđa mi se kip Pija XII. Nešto je bolji kip Ivana XXIII., ali ima strogi izraz lica kakav taj dobri papa vjerojatno nikad za života nije imao. Ovdje me se jedino dojmila Michelangelova Pietà. Djeluje toplo, plemenito, zapravo veličanstveno u svojoj jednostavnosti.

Bilo nas je dvadesetak. Udosmo stepenicama u vaticansku palaču. Na vratima stoje dva švicarska gardista koja su, u trenutku kad je izlazio neki biskup, vojnički salutirala podignuvši svoja koplja. Mnogi su se iz naše grupe tome nasmijali.

Ti su gardisti poslije sasvim ljubazno i nesputano razgovarali sa švicarskim članovima naše grupe pa mi se čini da je i njima samima smiješna odora koju nose. Danas bih sve to manje strogo ocjenjivala jer nisam više mladenački nezadovoljna sa svime i svačime, zahtjevna i narogušena.

Prošli smo nekim trijemom i svagdje nailazili na gardiste. Stepenicama uđosmo u prve prostorije te goleme palače. Sve u mramoru i zlatu. Promatram zidove, strop i dovratnike. Nema vrata, nego se iz jedne prostorije ulazi u drugu kao u galeriji slika. Pod je od raznobojnog mramora, složenog poput mozaika. Okolo su raskošni stolci s pozlatom, na koje se ne bih usudila sjesti, jer izgledaju više kao ukras nego za upotrebu, ali neki članovi iz naše grupe posjedaše na njih bez ikakva ustručavanja. U svakoj je dvorani prijestolje za papu, a u pretposljednjoj, u kojoj čekamo, prijestolje podržavaju kipovi apostola Petra i Pavla. Pokraj nas prolaze ljudi u frakovima ili u ljubičastoj srednjovjekovnoj odori. Kao da se u tim prostorijama zadržalo neko drugo vrijeme.

Odjednom pokraj mene brzim korakom prođe kardinal Šeper. Od iznenađenja ostadoh ukočeno na svojem mjestu. Gledao je u pod i žurio. Šteta! Netko reče da sam ga trebala zaustaviti. Nisam se snašla. Ne čudi me što se kardinal Šeper loše osjeća u toj neprirodnoj raskoši. Tako se priča.

Konačno uđosmo u posljednju prostoriju gdje smo čekali još petnaestak minuta. Stojimo u polukrugu nasuprot bogato ukrašenom prijestolju. Ta se prostorija nalazi točno ispod one iz koje Papa svake nedjelje pozdravlja pučanstvo. Pomalo me nervira brbljava Talijanka iz naše grupe, jer se hoću sabrati prije velikog događaja koji će uslijediti.

Papa Pavao VI. zasigurno je veliki papa. Nastavio je II. vatikanski koncil (imao je ovlast i da ga prekine!) koji je započeo Ivan XXIII., ukinuo je ekskomunikaciju između Rima i Carigrada, zagrlio je patrijarha Atenagoru, izgovorio je na tribini Ujedinjenih naroda kratku ali važnu rečenicu: »Nikada više rata!«, napisao je čuvenu encikliku *Ecclesiam Suam* i pismo kardinalu Royu u kojem poziva na kreativnost i dotiče suvremene socijalne probleme ... To je samo nešto što mi pada na pamet. Pa i onu gestu ljubljenja zemlje uveo je upravo Pavao VI. kad je došao na među svoje milanske biskupije.

Sada ću vidjeti Pavla VI. svojim očima. Vrijeme se čekanja oduljilo. Iz pokrajnje sobe, čija su vrata bila zatvorena i nad kojima je bio papin amblem, izađe redovnik sav u bijelom zajedno s još jednim čovjekom, također u bijelom. Pogledam bolje i u prvom prepoznam priora iz Taizéa, čuvenog Rogera Schütza (čije sam brojne knjižice prevela s francuskog!). Lice mu je mrtvački blijedo. Zadržava se kod predsjednice talijanske Katoličke akcije. Smiješi se i lice mu odjednom postane toplo i vedro. Pavao VI. zaokupljen je ekumenizmom, pa nije čudno što ga je posjetio slavni prior iz Taizéa zbog kojega smo mi dosta dugo čekali na svoju audijenciju. Konačno se pojavio majordom koji napomene da govor našeg predstavnika ne smije biti dugačak.

Isti tren ušao je Papa, sav u bijelom, lagano raširenih ruku kao da nas želi zagrliti. Kad je sjeo na prijestolje, primijetih da ima tamnocrvene cipele vrlo malenog broja.

Tada sam dobro zapažala pojedinosti na štetu cjeline, a danas obrnuto, zapažam cjelinu na račun pojedinosti.

Papino je lice umorno i napregnuto. Pozorno sluša predstavnika iz Švicarske koji nabraja zemlje iz kojih dolazimo. Mene su još prije upitali želim li biti predstavljena kao predstavnica iz Jugoslavije ili iz Hrvatske.

»Naravno, želim biti predstavljena kao osoba iz Hrvatske«, rekoh makar u ono vrijeme to nije bilo tako naravno.

Papa ima strogi izražaj lica dok sluša našeg predstavnika. Majordom stoji s grimasom nestrpljenja što me iritira. Ipak je to za sve nas svečani trenutak koji se ne događa svaki dan nego po svoj prilici samo jedanput u životu, pa bi majordom mogao biti malo uljudniji. Papa potom sjedne na prijestolje puno zlatnih ukrasa i čita svoj govor na francuskom. Kod pojedinih se riječi zaustavlja da bi ih komentirao. Zanima ga razvijamo li ekumenizam, a kako među nama nema predstavnika drugih kršćanskih vjeroispovijesti, opravdava nas unutarnjim ekumenizmom. Nema sumnje da bi Pavlu VI. bilo drago da su s nama zajedno i predstavnici protestantizma i pravoslavlja. Postavio nam je pitanje što želimo i očekujemo od crkvene hijerarhije, na što je netko spomenuo suradnju. Zanimalo ga je i kako dugo postoji organizacija »Laïcité et communauté chrétienne«, a zatim se zadržao na kontestacijama u Crkvi koje uništavaju vrijednosti i izrazio je uvjerenje da se mi zalažemo upravo za afirmiranje pravih vrijednosti

Na kraju se Papa rukovao sa svakim pojedincem i darovao mu kronicu. Najdulje se zadržao kod Talijana i predstavnika afričkih zemalja.

Predsjednica talijanske Katoličke akcije mi, na moje zaprepaštenje, kaže da moram još jedanput biti predstavljena, jer Papa sigurno nije čuo da sam iz Hrvatske. Lijepo od nje da vodi takvu brigu o Hrvatskoj, ali ja sam se već rukovala i dobila svoju kronicu, pa ću ispasti drsko i smiješno ako promijenim svoje mjesto da bih se ponovo rukovala s Papom. No nekolicina joj se pridruži pa me naprosto izguraše na drugu stranu koju Papa još nije obišao. Svladah osjećaj neugodnosti koji su mi članovi grupe u svojoj dobronamjernosti nametnuli. Zašto se sa mnom uvijek mora nešto posebno događati, čak i na ovom svetom mjestu, pomislih ozlojeđeno. Papa mi htjede ponovo dati kronicu. Pokazala sam da je već imam. Drugi su naglasili da sam iz Hrvatske.

»Iz kojega grada?« upita Papa

»Iz Zagreba«, odgovorih.

»Kao kardinal Šeper«, doda Papa. To je bilo sve.

Mislim da ovih nekoliko rečenica nije vrijedilo takvog za mene neugodnog naguravanja. Da sam barem imala na sebi protokolarnu crnu odjeću, a ne svijetli baloner! Srećom, fotografija s Papom izvrsno je uspjela i sada je imam uokvirenu.

Ljiljana Matković-Vlašić